

SUMMER, 1989

ДИАБАЗИС ПЛАВАСІС

**Першотравнева
демонстрація цього
року у Львові —
море синьо-жовтих
прапорів!**

(Більше про це — стор. 8)

SUMMER 1989

АНАБАЗИС

ANABASIS

ЛІТО 1989 РІК X
ч. 2 (36)

Toronto, Canada

Price \$ 3.00

Виходить чотири рази на рік
QUARTERLY

DATE OF ISSUE:

JUNE SUMMER 1989

Publisher — VALENTYN MOROZ

Видає радіо-фундація
Century Fund

ISSN 0824-3557

Second class mail registration number 5730

Підписані статті висловлюють точку зору автора,
а не редакції.
Надіслані рукописи не повертаються.
Редакція застерігає за собою право скорочувати статті
та виправляти мову.

Всі права застережені.
Copyright

Передруки дозволені за поданням джерела

НОВА ВЛАСОВЩИНА, АБО МУДРІСТЬ НА ЕКСПОРТ

Деякі читачі просять, щоб друкувати в «Анабазисі» коментарі з радіопрограми «Євшан», які пересилуються в Україну.

Друкуємо одного з них.

На ювілейному Шевченківському святі в Київській опері, що відбулось 9 березня цього року, в центрі уваги був, звичайно, виступ Бориса Олійника, спрямований по суті безпосередньо проти Щербицького, як головного русифікатора. (Олійник вжив фразу «один з отців застійної епохи»; кожний знає, що з періоду «застійної епохи» в політbüro залишився один Щербицький).

Але були на цьому святі й інші цікаві виступи. І то навіть людей, що приїхали з Москви. Ось, скажімо, виступ Михайла Алексєєва, редактора журналу «Москва». Наводимо його повністю.

Сто сімдесят п'ять років тому на планеті на ім'я Земля з'явився найвидатніший завойовник. Він не пролив жодної краплі крові, але підкорив світ. І підкорив його не грізною силою смертоносної зброї, а «незлім тихим словом». Ім'я завойовника — Тарас Шевченко. А магічне слово, якому підкорилося людство, він взяв у свого народу-страстотерпця. Взяв з тим, щоб, пропустивши його через любляче і співчутливе серце, повернути народові у вигляді безсмертної пісні, на яку відізвалися з великою любов'ю та співчуттям мільйони і мільйони людських істот в усіх кінцях світу. Жоден завойовник не може зрівнятися з великим Кобзарем за кількістю споруджених йому пам'ятників. І пам'ятники ці вознеслися «главою непокорної» не тільки на площах і вулицях сотень великих і малих міст, але, що ще важливіше, в людських серцях.

Досвід великого сина України міг би вказати нам на одну надзвичайно важливу на всі часи, а на наш — особливо, обставину. А саме на те, що найкоротший шлях до сердець інших народів лежить через серце власного народу і що геніальні творіння духу, в даному разі літературні, можуть виростати лише на рідному ґрунті і з мови народу, який породив самого творця.

Відомо, що Пушкін досконало володів французькою, розмовляв нею вільно, навіть написав кілька віршів. Але мова французька була для нього все-таки чужою. Пушкін не міг написати нею ні «Євгенія Онєгіна», ні «Бориса Годунова», ні «Капітанської дочки», ні своїх чудових казок тим більше. Для створення літературних пам'яток нечуваної краси і довговічності йому, Пушкіну, потрібна була російська, рідна мова, так само, як і для Шевченка — українська. Без рідної мови, так само, як і без пам'яті, наше людське існування немислимє. Не випадково, що той самий Пушкін ставив знак рівності між мовою і народом. Для Олександра Сергійовича мова того чи іншого народу і є сам народ.

Рідну мову треба берегти з тією ж гарячою любов'ю, як і саму Батьківщину, саму Вітчизну. Саме так думала і велика наша сучасниця і співітчизниця Анна Ахматова, століття якої відзначається в ці самі дні.

Кажуть, Шевченка важко перекладати на інші мови. І недивно. Крім великого умільця-наслідувача шпака, наприклад, багато птахів намагались підроблятись під слов'я, але слов'їної пісні у них все-таки не виходило і не вийде. Шевченко закінчено український поет, і тому він незрівнянний, неповторний, як неповторний сам український народ. І народ цей не тільки має право, а й з найвищого обов'язку перед усім людством повинен думати, чити дітей, говорити, складати вірші, створювати свої пісні і, нарешті, ділові державні папери писати рідною, даною йому від бога, тобто самою матінкою-природою, українською мовою.

Мова ця народжує геніїв. І вона, як ми тепер переконалися, є найнадійнішим будівельним матеріалом для зведення мостів між людьми серцями. Цілком позбавлена національності лихи, вона, мова ця, з'явилась на світ не роз'єднувати, а з'єднувати людей. Хай буде вона безсмертною, чарівною, ні з чим не зрівнянною, божественна українська мова! Хай буде вічно з нами найвидатніший полководець духу Тарас Григорович Шевченко!

Ось такий виступ Росіяніна (!?) на українському святі. Тут не тільки побажання невмирущості нашої мови; тут і ясно висловлена думка: ділові папери в Україні повинні писатись українською мовою. Що це означає? Ми давно не чули таких виступів від Росіян. Офіційний Росіянин в минулі часи не міг, очевидно, дозволити собі на такі слова. Дисиденти могли — та не хотіли. Пригадую, як Синявський в таборі, коли з'явила мова про Білорусію, сказав мені з усмішкою: «Нельзя же областніє отлічія превращать в національніє» («не можна з обласних різниць робити національні»). Отже, Білорусія для нього — просто «область», провінція Росії. Про Україну він мені цього не говорив, — без сумніву, лише з чемноти. У разомі з Неукраїнцем він і про Україну говорив, напевно, як про «область», а не націю. Я подумав тоді: Хто ж кращий для нас, Українців і Білорусів? «Борець за волю» Синявський, що сидить разом з нами за колючим дротом, а чи Брежнєв? Бо Брежнєв при наймні не заперечує, що Білорусія — то окрема нація. А от «свободотворець» Синявський відбирає в Білоруса це найголовніше і найсвятіше право: бути Нацією.

І от, нарешті, Росіяни заговорили не лише про право, але й про обов'язок Українця вести все життя своєю мовою, і навіть ділові папери писати нею. Що ж їх заставляє це робити? Може, дійсно мають рацію діячі типу Миколи Руденка, які постійно проповідують, що, мовляв, краща частина російської інтелігенції вже щось там зрозуміла, подобрішала, змінила до нас ставлення і т.д.?

Гадаємо, справа не в тому. Щодо зрозуміння, то вони завжди розуміли, куди стежка в горох. Не поспішаймо тішитись, що мовляв, хтось там уже

zmінився і покаявся. Українська приказка каже: Горбатого могила виправить. А на спині в пересічного Москала — дуже великий імперський горб. Більший, як гора Арарат, рядом з Ноєвим ковчегом...

Що дійсно змінилося — то це часи. Змінилась ситуація! Імперія переживає час слабости. Система в кризі. І Росіянин зрозумів: русифікаційний тиск тепер неможливий. Бо він дастіть як результат «бекфайєр», вдарить бумерангом. Будуть вибухи, як в Грузії чи Вірменії. Будуть величезні демонстрації, як у Литві чи Львові. Отже — треба перечекати. Треба хвалити Українців і згоджуватись з їхніми вимогами. Головне — втримати від розвалу імперію; а до цієї межі Українці чи Грузини можуть танцювати як хочуть. Може, якусь там Естонію доведеться й відкинути, бо забагато клопоту; але тільки для того, щоб утримати решту.

Не йдеться тут про ширість таких людей, як Алексєєв. Вони можуть бути цілком щирими у своїх виступах, у своєму бажанні добра українському народові. Але що вони розуміють під добром? Що є найголовнішим в сучасній ситуації, з їхньої точки зору?

Ось — відповідь на це питання. То — відкритий лист московських відомих дисидентів, підписаний чотирма прізвищами. Лев Тімофеєв, Ляриса Богораз, Софія Калістратова, Глеб Якунін. Імена дуже відомі. Це — так би мовити, «професійні дисиденти» на протязі десятиліть. Кому адресовано їхній лист, і чого вони хочуть? Адресований він національним рухам Совітського Союзу. А чого хочуть російські дисиденти — про це окрема мова. (До речі, лист посилено розреклямований на Заході як газетою «Вашингтон Таймз», так і агенцією Франс Прес). Російські дисиденти закликають національні рухи (тобто Українців, Литовців, Грузинів) «не піддаватись на провокації». Дуже дивний заклик!..

Не піддаватись на провокації? Що ж вони мають на увазі? Яким це чином Українці чи Грузини піддаються на провокації? Цитуємо лист: «Складається враження, що певні державні органи навмисне створюють ситуацію, яка приводить до кривавих подій». Далі московські дисиденти пояснюють, що вони мають на увазі події в республіках Кавказу й Середньої Азії.

Щось незрозуміло... Коли «чорноберетна голота» (вже є такий термін) била людей у Грузії і Львові — то листа треба адресувати цій голоті, а не людям, яких били. Українці у Львові боряться за українські права; Грузини в Тбілісі боряться за грузинські права — то це в розумінні Росіян означає «піддаватись на провокації»? В такому разі й московським дисидентам можна сказати: не будьте дисидентами! Не піддавайтесь на провокацію! Бо ваша дисидентська діяльність дратує уряд і може привести до нових урядових репресій. Дивна логіка в цих людях. Вони вважають, що коли Росіяніна в Москві арештують за діяльність проти режиму — то це вина самого режиму; тут немає мови про те, що російський дисидент «піддавався на провокацію» і своїми ж діями

викликає репресії. А от коли Грузин бореться за свої права — тут уже російські дисиденти махають пальцем і кажуть: сиді тихо, бо влада розсердиться й посилить репресії.

Як бачимо — подвійна мораль. Що дозволено попові — не дозволено дякові.

Чим же, власне, лякають російські дисиденти національні рухи? Мовляв, «не піддавайтесь на провокації», бо буде гірше? Дійсно? Чи може бути гірше? Каже народна приказка: голому дощ не страшний. Що може бути гіршого для Латвії, де Латвійці вже складають лише половину населення? Що може бути гіршого для України, де Брежнєв майже зліквідував у містах українські школи? Що може бути гіршого для Білорусі, де білоруська мова практично вигнана з офіційного вжитку?

І все ж, виявляється, російські дисиденти вважають, що може бути гірше: може пропасти Горбачов... (Що з того, що пропаде білоруська мова? Велике діло... А от як Горбачов пропаде — тоді біда!). І московські дисиденти вважають, що така небезпека існує: Міша Горбачов може раптом щезнути — і нема... Як корова язиком злизала...

Буквально в листі написано так: в комуністичній партії й КГБ існують сили, які мріють усунути Горбачова. Ми спіткаємо: ну й що? То в такому випадку Грузини повинні ще голосніше домагатися своїх прав, бо це лише посилити позицію Горбачова. Чим більше буде демонстрацій і виступів — тим яснішим буде доказ, що потрібні зміни. Потрібна перебудова.

І по-друге: що ж то за така цяця Горбачов, що ним треба аж так дорожити? На це російські дисиденти кажуть в листі: Усунення Горбачова означало б спинення процесу демократизації й прогресу. Ось тут ми й дійшли до суті. Російські дисиденти фактично кажуть Грузинам, Українцям і Узбекам: сидіть тихо, не боритесь за свої національні права, бо це може пошкодити демократизації й прогресові. На це ми відповімо: коли в Латвії Росіяни стануть більшістю — Латвійцеві буде дуже мало радості з демократії. Коли Білорусія зруїсифікується й перестане бути нацією — Білорус не дуже буде тішитися прогресом.

Латвія для Латвійця є дорожкою, ніж демократія; і Білорусія для Білоруса є дорожкою, ніж прогрес.

Але згодімося (теоретично) з російськими дисидентами, з їхньою формулою: не боротися за національні права, щоб не пошкодити демократизації. І спітаймо їх: чи вони самі можуть нам дати приклад такої поведінки?

Галицька приказка вчить: не роби того, що ксьондз робить; роби те, що ксьондз каже. Е ні... Я хочу, щоб отої московський ксьондз і сам робив на практиці те, що проповідує мені.

Отже: чи Росіянин сам відмовляється від боротьби за національні права, щоб не пошкодити прогресові? А ну загляньмо в російську історію... Ось

— 1812 рік. Похід Наролеона в Росію. Французькі війська — в Москві! Як же прийняли Росіяни цей факт? Мабуть, з ентузіазмом? Бо ж наполеонівська влада означала нечувану демократизацію! Кріпацьке рабство селян? — Відразу було б скасоване, як і скрізь, куди вступали французькі війська. Особисті громадські свободи? — Відразу були б введені. Права міст, система освіти, незалежність церкви від державного тиску? — Все це Росія отримала б від Наполеона автоматично, бо ж Велика Французька Революція скрізь несла три речі: Свободу, Рівність, Братерство. Не було в тодішній Росії ні одного демократа (і навіть ні одного ліберала), який не мріяв би про скасування кріпацтва. Отже, всі вони перейшли на бік Наполеона? — А ні один! Я це наполегливо підкреслюю: в тодішній Росії не було навіть одиниць (не кажучи вже про груп), які стали б на боці Наполеона. Вся Росія одностайно оцінила Наполеона як ворога, і війну проти нього — як «атечественную», тобто святу війну! Навколо цієї війни створено цілий культ, який старанно роздувається уже два століття. Ось як оцінював війну проти Наполеона великий ліберал і великий пацифіст Лев Толстой: «Довбня народної війни піднялась із страшною силою й лупила до тих пір, аж поки не загинула вся навала». Бачите, як заговорив християнський пацифіст (він же проповідував «непротивлення злу»!), коли мова зайдла про національні інтереси, про самостійність Росії! Якщо дивитись на ситуацію «демократичними» очима, то мусимо візнати, що оця сама «довбня народної війни» заганяла народ знову в кріпацьке рабство. Бож якби виграв Наполеон — рабства в Росії не було б.

Але Росіянин (як і кожна нація з міцною державною традицією) має бездискусійний закон: національні інтереси не відаються ні за яку демократизацію! Спочатку вигнати чужі війська з власної території, а тоді вже думати про демократизацію й прогрес. Толстой ціле життя проповідував, що треба терпіти зло і не противитися йому. Але... Терпіти лише до того моменту, доки суверенності Росії ніщо не загрожує. А як тільки Французи ступили на російську територію — тут уже великий гуманіст і пацифіст з великим смаком описує довбню і як вона лупила людей.

А тепер заглянемо в російську історіографію. Яка течія там сильніша: та, що оцінює війну проти Наполеона як святу, чи та, яка вважає, що виграв Наполеона був би більш бажаним, бо приніс би безсумнівні зміни? Виявляється, що навіть неможливо поставити так питання, бо «пронаполеонівської» течії в російській історіографії не існує! Шо там течії! Нема навіть одного російського історика, який казав би Росіянам: не бийте Наполеона, бо пошкодите процесові демократизації.

І так оцінюють Росіяни не лише 1812 рік. Був ще другий епізод в історії Росії: 1612 рік. Користуючись слабістю Росії, на її територію ввійшли чужі війська. Українські козаки й Поляки зайняли Москву, Швеїди — Новгород. І цю війну проти чужих росій-

ська історія оцінює як «атеєвственную» (святу). Без сумніву, українська домінанця в Москві, чи шведська домінанця в Новгороді означала б демократизацію. Бо тодішній стиль життя в Україні (а тим більше в Швеції) був прогресивнішим і без порівняння більш людянім, ніж той зальодовілий, завошивлений сумерк, що панував у царстві Івана Лютого. Але й тут Росіянин сказав твердо: спочатку вигнати чужі війська з Москви, а тоді вже подумаємо про демократію чи аристократію.

* * *

А тепер зробимо висновки.

Як бачимо, російські дисиденти закликають нас пожертвувати заради «демократизації» тим, чим вони самі ніколи не жертвували: національними інтересами. Виходить, що це мудрість на експорт, але не для себе. Що ж, ми зробимо навпаки: приймемо не ту науку, яку вони мають для нас, а ту, яку вони приготували для себе. Бо коли за щось можна поважати Росіянина — то якраз за те, що він у 1812 році не спокусився на наполеонівську демократизацію. Не спокусимося й ми! Спочатку — національні інтереси. Про демократизацію — потім. У Польщі є приказка: «Нех бендзє Польська червона альбо б'яла — аби істняла!» (нехай буде Польща червона чи біла — аби існувала). Отак скажемо й ми: нехай буде Україна демократичною чи аристократичною — аби вистояла! Аби була живою. А соціальний порядок зміниться ще на протязі історії сімдесят сім разів, і демократії ми все одно дочекаємося — з Горбачовим чи без нього. Демократія — то дитина; нація — то колиска. «Була б колиска — будуть діти», — писав Симоненко.

* * *

«Не піддавайтесь на провокацію», — просять нас московські дисиденти. Ми відповідаємо: «Згоди!» Як Росіянин у 1812 році не піддався на провокацію, тобто не пішов за наполеонівською демократією, так і ми не піддаймося спокусі проміняти національні інтереси на горбачовсько-сахаровські обіянки.

Прівокація... Московські дисиденти стверджують, що її задумали КГБ й консерватисти. Але від їхнього листа теж виразно пахне провокацією. Задумаймося над таким аспектом. Вони закликають національні

МАЛЕНЬКИЙ РЕПОРТАЖ

Зустріч нового держсекретаря Дж. Бейкера 10-го травня з советськими правозахисниками справила на мене неоднозначне враження. Сам факт цеї зустрічі мав би за свідчувати, що нова адміністрація ЗСР продовжує регенерацію лінію на підтримку правозахисного руху ССР. Але... і цих «але» вигулькувало того весняного вечора деяко забагато.

Почати хоча б з того, що залянувшись в список запрошеніх, я побачив там серед двох десятків імен, звичайний набір кількох московських правозахисників (Григор'янц, Подрабінек, Тимофеєв — люди зрештою справді достойні), одне чи двоє литовських прізвищ, ім'я дільно шанованого мною кримсько-татарського активіста Мустафи Джемільова. Але ні литовців, ні Джемільова у залі не виявилось — і мене, і їх мабуть повідомили в останню хвилину. Решту запрошеніх складали так звані «відмовники» різних національностей. Чулося мені перед ними незатишно. Національний вулкан, який сердито струшує зараз підгнилі підвальнини імперії, цю затишну залю ні трохи не тризводив.

рухи стримувати свою активність, щоб не пошкодити процесові демократизації... Але ж національні рухи є якраз мотором процесу демократизації! Жодні демократичні зміни в СРСРСі Співтовариству не були б можливими без вірменських і грузинських подій, без 300-тисячної демонстрації у Вільнюсі й 60-тисячної демонстрації у Львові. І коли б російські дисиденти дійсно боялись за процес демократизації, то вони мали б сказати Грузинам чи Литовцям: будьте жвавішими! Тисніть більше на владу! Бо інакше консервативні сили переможуть. Видно, російські дисиденти бояться не за демократизацію, а за щось інше... Не можуть же вони просто сказати: тихше, тихше, бо розвалите імперію... Ось тут ми й дійшли до головного секрету!

Процесові демократизації національні рухи ніяк пошкодити не можуть. Навпаки, широкий розмах національних рухів означає широкий розмах демократизації. А от імперію ці рухи обов'язково розвалять, коли досягнуть певного розмаху. Ось і бояться московські дисиденти! Але відверто сказати не можуть і тому висловлюються, як у тій старій приказці: «Дайте води, бо так юсти хочеться, що й переночувати ніде».

* * *

Страх перед несподівано потужним розмахом національних рухів, ніби несподівана злива, загнав під один дах і російського дисidentа і російського кремлівського діяча. І тепер під тим дахом відбувається приблизно така розмова (слова тут не обов'язкові; такі розмови відбуваються без слів, і часом на віддалі):

Якщо вони й далі будуть так хитати імперію, то вона розлетиться. Треба щось робити. Я буду їх спокушати перестройкою, а ви лякайте, що коли не притихнутъ, то демократія пропаде ні за цапову душу. А до нашого воза ми підпряжемо ще й третього. Цей третій — то Захід, великий і дурний (великий до неба, дурний, як не треба). Його ми запряжемо до нашої пропаганди, і він буде переконувати світ, що перестройка — то добре, а національні рухи — то погано.

Зрештою, яку роль грає Захід у цій справі — Чорновіл про це скаже краще, ніж я.

З ПОВАЖНОГО ДІЙСТВА

мільова у залі не виявилася — і мене, і їх мабуть повідомили в останню хвилину. Решту запрошеніх складали так звані «відмовники» різних національностей. Чулося мені перед ними незатишно. Національний вулкан, який сердито струшує зараз підгнилі підвальнини імперії, цю затишну залю ні трохи не тризводив.

А потім виступав сам держсекретар. І сказав про те, що в ССР стались знаменні зміни, але правозахисний рух все таки Америка далі підтримуватиме. Зокрема добиватиметься, щоб із Союзу виїжджали всі, хто з нього захоче вибратися (довжелезні черги перед американським посольством в Москві свідчать щоправда, про щось інше). З національних і релігійних проблем ССР держсекретар чомусь за-примітив тільки єдину єврейську. Мене не звинуватиш у нетolerантності до братського єврейського народу... Проти цього повстаче і моя публіцистична творчість, в якій я не шкодував антисемітів, і моя дружба з єврейськими активістами в політичних концтаборах, і те, що не з доброго дива мене названо почесним членом Товариства Українсько-Єврейської Дружби...

Але ж, люди добрі, після сапер-них лопаток, що розсікали голови тендітних грузинок, після недвозвичайних вимог народів анексованіх прибалтійських держав, після того, як заявили про себе наїть поспіль змасакровані український і білоруський народи, чи не випадало навіть пів словом згадати про те, як демократична Америка ставиться до національних змагань поневолених націй? І як вона ставиться до того, що всякими правдами й неправдами в концтаборах та психлікарнях все ж таки продовжують тримати наших друзів і однодумців, або і знову запроторювати їх туди, як кинули до психлікарні 6-го травня активіста УГС з Херсонщини Степана Гуру.

А як дивиться демократична Америка на підписані великим перебудовником Горбачовим реакційні

укази й закони про державні злочини, про мітинги і демонстрації, про вибори? Нічого з того не почула жменька правозахисників, запрошена разом із майбутніми біженцями до американського посольства в Москві.

Коли ми з Львом Тимофесвим чим швидше залишали посольство країни, яку уважають сьогодні оплотом демократії в цілому світі, в голові настирливо звучав тост почутий мною колись в гуцульському селі Шешорах (і звідки тільки гуцули знали перекладаний Воронім Інтернаціонал?), а звучав той тост гордо, промовисто й дуже повчально для тих, хто чекає манні небесної з чужого неба... «Не жди рятунку ні від кого!»

Москва, 10-го травня 89 р.

Вячеслав Чорновіл
Член Виконавчого Комітету УГС.

Памфлет Чорновола коментарів не потребує. Скажемо тільки, що ту промову, яку виголосив Бейкер, по суті написав... Горбачов. Саме йому потрібно, щоб американські політики говорили про що завгодно, аби обминути національну тему. Імперія переживає час слабости. І тепер Росіянин буде говорити нечувано добре слова про Шевченка, українську мову і все інше, але... з однією метою: відвернути нас від думки про розвал імперії. «Дайте їм все, аби не втекли, не відділилися!» — Така команда прозвучала з Кремля і до консерватиста Лігачова, і до ліберала Сахарова, і до дисидента Якуніна. — Треба втримати їх якось, поки ми безсилі, а потім ми знову заговоримо сталінською мовою».

Як казав Шевченко: «все покажем, тільки дайте себе в руки взяти». Тільки не втікайте, не відділяйтесь.

* * *

Це вже було не раз: ота спокуса «демократизацією», за яку треба віддати свої національні шанси. Російський генерал Власов хоч і був на німецькій службі, а все ж залишився генералом російським. У Празі він скликав нараду, запросив туди представників усіх націй СРСР і енергійно спокушав їх створити єдиний фронт боротьби проти Сталіна, за демократію. Все було добре, поки Власова не спітали: чи визнає він право на самостійні держави для неросійських націй союзової імперії? І тоді цей московський соловейко раптом змінив толос і заспівав зовчим басом: не треба забігати вперед; не будемо ділити шкуру невбитого ведмедя, не будемо «предрешать» (вирішувати наперед) і т.д. Усім стало ясно: Власов хоче позбутися комунізму, але імперію

зберегти. Один з кавказьких представників, присутній на нараді, відповів на слова Власова так:

— В такому разі нам приємніше дивитись на сталінський зад, ніж на твоє обличчя!

* * *

Це буде й наша відповідь новій власовщині.

BLOOR JANE HARDWARE

БРАТИ МАЙДАНИ – ВЛАСНИКИ

2392 Bloor St. W. Toronto, Ont.

Tel.: 769-3114

Різні господарські залізні товари і
зваряддя, кухонний посуд — металевий
шкляний і порцеляновий

Ключі тощо

ЖИВА ЛІНІЯ З УКРАЇНИ

Даємо читачеві майже повністю друге число журналу «Поступ», що видається у Львові. Це — інформаційний вісник «Товариства Лева».

Серед ненормальних журналів, що з'явилися останнім часом в Україні (їх уж більше 20-ти), «Поступ» з'являє особливе місце. Це видно уже й з зовнішнього вигляду. «Поступ» єдиний виходить нормальним друком, — всі інші журнали друковані на машинці. Де ж узяв «Поступ» друкарську техніку? — В Литві. Він друкується в Литві, — там усі журнали Народного Фронту користуються звичайними державними друкарнями.

Але справа не тільки в зовнішньому вигляді.

В той час як інші ненормальні журнали України «переживають», так би мовити, 60-ті роки і тематику того часу, — «Поступ» живе пульсом сьогоднішніх подій в Україні. Що ж, він є голосом «Товариства Лева» — наймасовішої, наймодернішої і найперспективнішої з українських груп (на квітень 1989 року вона вже нараховувала 7,000 членів).

На Заході широко відомі передруки «Українського Вісника» і «Кафедри».

Ми ж беремо на себе обов'язок знайомити читача з матеріалами журналу «Поступ», який будемо передруковувати регулярно.

ПОСТУП

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВІСНИК ТОВАРИСТВА ЛЕВА

Ч. 2, ТРАВЕНЬ 1989

У 1981 році на весь Львів відбувся один святковий вечір. З доповіддю про жінку-страдницю виступав письменник, хор стойно не помічав вимог гальорки заспівати гімн, а біля входу чергували могутні (як на ті часи) кордони міліції.

Тепер маємо Всесоюзне свято, десятки передач, концертів, вечорів. Вшановуємо геніяльного сина, поета, художника, співця дружби народів, революційного демократа, гуманіста...¹

А кого не вшановуємо? Людину, яка відродила із забуття ідею української національної державності. Просвітителя, який зумів запалити цією ідеєю земляків своїх живих і ненароджених, в Україні і в не Україні сущих.

То коли ж наша держава визнає за днем народження свого пророка статус НАЦІОНАЛЬНОГО СВЯТА?

1 травня. 8.00. Пл. Кропивницького. Кілька десятків чоловік із згорнутими прапорами.

9.00 Пл. Кропивницького. Біля двох тис. чоловік

з гаслами: «Свобода», «Єдність», «Ми за Драча», «Народному Руху — бути».

Поч. 10-01. З'являється голова міськвиконкому Б.Д. Котик. Переконує народ не йти повз трибуну із синьо-жовтими прапорами.

9.30. Колона витягається по вул. 1 Травня в напрямку до центру. Зростає за рахунок офіційних колон. Біля СШ-11, на розі вул. 1 Травня і Шевченка, дорогу демонстрантам перегороджують машини і загони міліції. Стихійний мітинг.

Поч. 11-01. Колона розвертається і рухається назад по вул. 1 Травня, звертає на Я. Мудрого, звідти — на вул. Шевченка і вклинується між інших колон, що рухаються до центру.

10.40. Сутичка з міліцією, яка знову перекрила дорогу біля 11-ої школи. Через 100 м ще один заслон машин та міліції. Біля 8 тис. проривається крізь нього. Решта залишається на місці. Перед поворотом на просп. Леніна чергова спроба міліції не пустити колону до трибуни. Падає кілька десятків людей. Зав'язується одверта боротьба. Перших 4 тис. прориваються на пр. Леніна, шикуються. 20 м перед

1) Мова — про 175-річчя Шевченка.

ними раптом знову сучільні ряди міліції. Зупиняється рух колон. Перед трибуною — порожня вулиця і застиглі на тротуарах, у вікнах, на балконах люди.

Десять хвилин напруженої тиші. За невидимим наказом міліція розступається, змушена звільнити дорогу демонстрантам.

ПРОТИСТОЯННЯ?

Львівський демократичний рух змінив стилістику старих лозунгів. Нагадаймо собі бундючно-пишні збори з гаслами «Єдність!», «Братерство!», трансльовані по ЦТ, видовищні демонстрації, розтяцьковані плакатами і транспарантами, які одразу ж після проходження повз трибуну демонтовувались і перетворювались у дешевий реквізит.

Цьогорічна першотравнева демонстрація у Львові вперше за десятки літ ішла під лозунгами правди. Цій правді перегороджували дорогу вантажні автомобілі і недалекоглядна міліцейська ретельність, запнула парадною формою. Колона прихильників Народного Руху викликала незрозумілу стурбованість на трибуні — патріоти радянського Львова захвилювалися, очевидно, в черговий раз за свою репутацію перед центром. Але колона вже рухалась повз червоне підвищення, пошарпана у сутічках з охоронцями правопорядку, і весь демократичний Львів захоплено вітав як переможця і виразника волі мас. «За Народний Рух», «За Івана Драча» — це були не

просто гасла, а вимога врахувати веління тих, кого і зараз лицеміро звано господарями країни.

Демонстрація 1-го Травня 1989 р. у Львові буде історичною, бо вперше йшла під двома знаменами — синьо-жовтим та червоним. І якщо говорити про святині, то свята пропора — одна з найсугестивніших, і хай так буде, доки живуть народи, нації, представників яких щось має єднати і надихати.

Незрозуміла лише позиція влади. Чому так вмовляли людей не користуватися у цей день елементарним демократичним правом? Чому колона прихильників Руху не потрапила на екрани телевізорів? Виходить, проповідуючи гласність, насправді ж боремося з нею старими ножицями і масивними кляпами? Дивіться ж, щоб не осоромитись, як ті, хто робив демагогічні спроби замовчати Чорнобиль — атомний і духовний. Проявіть же хоть раз — не підтримку — лише толерантність! — і ви будете найпопулярнішою владою. А зараз це так потрібно.

А. КАЧАН

УРОКИ ВИБОРІВ

Другий тур виборів видався дещо відмінним від попереднього. Озброєні досвідом минулого кампанії, робітники відповідальніше підійшли до процедурних тонкощів, більш рішуче відстоювали своїх обранців, що й дало змогу висунути кандидатуру Ростислава Братуня на 14 підприємствах, а Івана Драча — на 32. Перешкодити висуненню кандидатів знизу на цей раз не вдалося, хоча окремі спроби протидіяти народній ініціативі робилися: на ізоляторному та інструментальному заводах, в Інституті прикладних проблем математики і механіки тощо. Найзапеклішою боротьбою була на ВО ім. 50-річчя Жовтня, де лише голодування п'ятьох молодих робітників змусило адміністрацію дозволити проведення заводської конференції.

Апарат зробив ставку на окружні передвиборні збори, що так безвідмовно спрацювали минулого разу. Невідомо, з яких причин передвиборне сито цього разу не було виставлене на шляху Р. Братуня. Можливо, його ще чекають інші несподіванки. А для Драча сито це готовалось з освіблизовою ретельністю. Хто б міг подумати, що жителі Львівщини здатні на таку громадську активність — в останній день реєстрації кандидатів в окружну виборчу комісію надійшло понад СТО протоколів передвиборних зборів

і конференцій, в яких в основному називались прізвища Б. Котика, С. Павліва, В. Щербіни. 32 із 180 — прихильники Івана Драча опинились в меншості. У них залишився, мабуть, єдиний шанс — добитись реєстрації всіх без зиняту кандидатів. Але головуючий на зборах секретар окружної виборчої комісії не чув закликів виступаючих з залу та й самих кандидатів — Ф. Стригуна, В. Щербіни, Б. Котика, В. Секретарюка. Він не чув їх наполегливих пропозицій зареєструвати всіх, кого висунув народ.

Голосування, як повелось відкрите. Партер (майже всі, хто висував Драча, опинились на балконі, — як пояснив пізніше тов. Мартинюк, і там хтось має сидіти) заворожено слідкував за магічною рукою Адама Івановича і впевнено підіймав свої мандати вслід за нею. Більшістю голосів кандидатуру Івана Драча відхилили. 104 делегати на знак протесту залишили зал.

Громадськість міста зреагувала блискавично. Уже наступного вечора 10 тис. львів'ян зібрались на площі Ринок. Виплеснувшись на Ринку, пройшли, скандуючи, повз будинки міськкому та обкому партії, провели ще один мітинг — біля пам'ятника І. Федорову і ще один похід старовинною частиною міста.

Та, незважаючи на емоції, на мітингу були визначені й конкретні шляхи відновлення справедливості. Листи і телеграми у Центральну виборчу комісію, збір інформації про порушення виборчого закону і... страйк. Засіб, безумовно, крайній, екстраординарний. Однак другий тур виборів показав ясно: фіаско в березні не навчило бюрократію прислухатись до голосу народу. Отож, нічого дивного, що ідея страйку знайшла підтримку.

Попереджувальний одногодинний страйк був проведений на деяких підприємствах міста в п'ятницю, 21-го, та в понеділок, 24-го. Страйкували з-д фрезерних верстатів, половина цехів «Львівсьльмашу», кілька підрозділів «Електрону», цехи ВО ім. 50-річчя Жовтня, дослідне підприємство ФМІ, НДІРТІ, СКТБ «Ювелірпром». Вийшли на вулицю студенти Політехнічного та Інституту прикладного і декоративного мистецтва... Важко сказати, наскільки ефективними були львівські страйки. Однак уже в п'ятницю з'явився на мітингу головний виконавець відповідального плану — А.І. Мартинюк. З'явився з однією метою — переконати львів'ян, що окружна виборча комісія діяла у повній відповідальноті з законом, виключно на демократичних засадах, виражаючи, так би мовити, волю трудящих.

Можна поспівчувати тов. Мартинюку — у нинішніх баталіях йому дісталась сумнівна честь зіграти роль громовідводу. Зрозуміло, що не з ініціативи Адама Ів. був виключений з виборчої боротьби Ів. Драч. На диво одностайнє засудження офіційною укр. пресою проекту Програми Народного Руху України й усунення Драча від боротьби — явища взаємоз'язані. Обурені люди скандують: «Мартинюка — в відставку!»

Але не слід забувати: якщо бюрократії вдасться придушити народну ініціативу, якщо НРУ не зуміє поставити апарат під контроль громадськості, гріш ціна такій відставці.

У суботньому мітингу взяв участь 1-й секретар обкому партії Я.П. Погребняк. Загалом, якщо відкинути розповідь про міські проблеми (цікаво, але не час і не місце) з елементами деякої самореклами, то позиція Якова Петра зводилася до такого: здається, все було згідно з законом, якщо порушення були, то мені про це нічого не відомо, і взагалі, товариші, досить мітингувати, потрібно працювати на перевбудову. Перший секретар зазначив, що Закон про вибори недосконалій, але телеграму в Центрвиборком з вимогою скасувати рішення передвиборних зборів підписати відмовився.

Зазначу, що проходив мітинг спокійно, без злівих емоцій.

Після суботи стало очевидним — апарат не збирається йти на поступки мітингуючим. Мітинги в неділю та понеділок короткосічні та мляві. Всі очікують на повідомлення з Москви.

У четвер (27.04) львів'яни одержали змогу з перших уст дізнатися про хід засідання в Москві. Вісті були невтішні: Центрвиборком не виявил серйозних порушень у діях окружної комісії і доручила розібратися у ситуації Верх. Раді УРСР. Зрозуміло, що українська комісія теж нічого протизаконного не знайшла.

Що буде далі? Схоже на те, що відповіді на це питання поки що не знає ніхто.

Ю. Новаківський

ПРАПОР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Українське синьо-жовте кольорове сполучення походить від герба Галицько-Волинського князівства — золотого лева в синьому (блакитному полі), що появився в II-й пол. XIII ст.

У 1410 р. ополчення Львівської землі брало участь у звитяжній Грюнвальдській битві під синім прапором із зображенням жовтого лева, що спинається на скелю. Цей знак став гербом Руського воєводства, утвореного в 1434 році. Відомі спроби полонізувати цей герб, змінивши колір поля на червоний (подібно в герб Волині був доданий польський орел), однак «руський лев» зберіг свої барви і був самобутнім знаком укр. земель аж до кін. 18 ст.

Після розподілу Польщі Галичина потрапила під владу Австрії. Старі синьо-жовті символи були скасовані, а для «королівства Галиції та Подімерії» був надуманий новий герб і штандар.

У березні 1848 р. в Австр. імперії вибухнула революція, яка дала поштовх і для укр. національно-

визвольного руху. Синьо-жовті (за правилами вексиллології — науки про прапори — першою називається верхня барва прапора з горизонтальними смугами) та сині з «руським левом» прапори стали символами пробудження національної свідомості, боротьби за свої соціальні й національні права. У Львові, Дрогобичі, Стрию, Яворові та ін. містах формувалися під цими знаменами загони Народної Гвардії. Кольори мали таке тлумачення: синій — «чисте небо», символу миру і злагоди, жовтий — «ясні зорі», символ просвіти й розвитку.

Не було чужим поєднання синього й жовтого і на Сх. Україні. Такі барви зустрічаються на багатьох козацьких прапорах 17-18 ст. у Київському, Лубенському, Чернігівському та ін. полках. 1717 р. для Полтавського полку було «справлено полкову хоругвь» — блакитну з жовтим хрестом (в кін. 19 ст. під впливом «козацького романтизму» виникла версія, що основним козацьким прапором був малиновий, але історичні дослідження показали, що козаки не

мали постійного прапора, а використовували різні знамена різних барв); в жовтих жупанах та синіх шароварах були вбрані гайдамаки Гонти тощо. Тому, коли в 1911 р. на сторінках львівських і київських газет з'являлась полеміка про укр. нацсимволіку, питання національної барви не викликало жодного сумніву (не було згоди, як розміщати барви).

Після повалення російського царату частина кораблів Червономарського флоту в березні 1917 р. підняла укр. прапори. В березні 1918 Центр. Радою жовтий та блакитний кольори прийняті державними барвами УНР. В листопаді 1918 р. почалася національно-визвольна боротьба на Зах. Україні. Тимчасовий основний закон, ухвалений у Львові Укр. Нац. Радою, проголосив державним прапором ЗУНР синьо-жовтий. Такий же порядок кольорів передбачався і в проекті конституції УНР 1920 року. Появилось і нове тлумачення барв: синє (блакитне) — чисте небо, символ миру, жовте — пшеничний лан, символ багатства України, символ праці.

Однак почались дискусії про порядок кольорів. Історично склався синьо-жовтий, але прихильники жовто-синього (блакитного) мотивували, що за правилами геральдики зверху поміщається барва основного знаку з герба, а знизу — барва поля (герб — золотий тризуб на синьому полі). Таке правило існувало в німецькій геральдиці, його використовували поляки, узаконюючи в серпні 1919 р. біло-червоний прапор. Проте, скажімо, в Угорщині, Боснії та ін. землях це правило діяло навпаки. Оскільки укр. геральдика й вексилологія в силу істор. обставин формувались під різними впливами й не мали (на відміну від польських) єдиних правил, то не зрозуміло, навіщо було штучно переносити німецькі правила на укр. ґрунт. Ще більшу плутанину посилила брошура Т. Скотинського (1935), яка безапеляційно обстоювала жовто-блакитний прапор. Такий прапор і використовувався в основному під час фашистської окупації як національний.

І всеж у 1939 р. Закон Число 1 Першого сейму Карпатської України (після окупації Німеччиною Чехословаччини) проголосив державним прапором КУ

синьо-жовтий. У післявоєнний період таке поєднання було прийняте всіма українцями в еміграції.

В УРСР держ. прапором конституція 1919 р. проголосила червоний із золотою абревіатурою. 1949 року назву республіки знято й додано знизу лазуреву смугу, мовляв, під лазуровими прапорами укр. народ боровся в нац.-визв.війні під проводом Хмельницького (про це див. вище). Національні прапори народів СРСР піддавалися сталіністами усякому шельмуванню. Ці ярлики дожили й до наших днів.

З старими ярликами вийшла стаття В. Ткаченка («Рад. Україна», 26.02.89) «Національна символіка: минуле і сучасне». Автор пише: «Було б великою натяжкою в конкретних умовах громадянської війни, коли нація була розколота на два табори, що протиборствувала, вважати тризуб і жовто-блакитний прапор принадлежністю етнічної культури». Ткаченко, мабуть, не знає, що саме під такими «принадлежностями етнічної культури» частини Червоної Укр. Галицької Армії воювали за радянську владу. На думку автора, укр. символіка остаточно дискредитована бандерівцями. Якщо цю думку розвинути, виникне питання: чи не дискредитоване сталіністами червоне знамено, чи не спрофановане воно роками застою? Може, В. Ткаченко вважає, що червоний прапор також «як символ давньої ідеології відійшов у минуле разом з епохою»? А чи не краще не приписувати символам вигаданих ознак, не навішувати фальшивих ярликів? А щоб не було плутанини національного й націоналістичного прапорів, слід звернутися до документів: 2-й Великий збір ОУН у квітні 1941 р. прийняв постанову, що «ОУН вживає своєго окремого організаційного прапору чорної і червоної краски». Коментарі, думаю, зайві.

Варто нагадати, що у міжвоєнний період на Зах. Україні національний прапор визнавали всі українці, незалежно від парт. принадлежності.

Укр. синьо-жовтий національний прапор створений самим народом, у ньому втілені віковічні прагнення нашого народу до миру й оспівана праця та краса й багатство рідної землі.

Андрій ГРЕЧИЛО

ПОПІЛ ЧОРНОБИЛЯ СТУКАЄ В НАШИХ СЕРЦЯХ

26 квітня 1989 року. Аж три роки знадобилося нам, щоб відкрито, на повний голос оплакати трагедію Чорнобиля, вперше в повен голос сказати «Досить!». «Геть атомнє лихо з України!»

Цього дня тисячі львів'ян зібралися на центральній площі міста не лише вшанувати пам'ять загиблих, висловити співчуття мешканцям «зони», які втратили «малу» Батьківщину. Народне віче зібралось, щоб отримати відповідь на найболячіше питання: хто винен?

Ініціаторами і організаторами мітингу були Координаційна Рада НРУ за перебудову, Товариство Лева, обласне відділення асоціації «Зелений світ» та обласний комітет охорони природи. Серед майже 20 промовців були: член-кор. АН УРСР М. Голубець, докт. фізичн. наук О. Влох, священик І. Швець, робітники Гулінчук В., учасник ліквідації аварії на ЧАЕС П. Журило, актор В. Кривдик, журналіст В. Чорновіл, лікар з Червонограда С. Хмара, голова обл. комітету охорони природи В. Лясковська, голова Т-ва

Лева І. Гринів, член Ради українознавчого т-ва «Славутич» (м. Москва) В. Мартинюк.

Більшість виступаючих висловили протест проти по-злочинному безвідповідального економічно та екологічно невідповідного розвитку атомної енергетики, важкої та добувної промисловості на Україні. В багатьох виступах звучали тривожні застереження, що екологічна ситуація в республіці є критичною, що Чорнобиль — не просто аварія АЕС, а грізне і, можливо, останнє попередження, і якщо ми не зуміємо докорінно змінити ситуацію, то найближчі 30-50 років можуть стати фатальними для нашого народу.

Які ж причини екологічної кризи? Ще зовсім недавно була така поширенна догма, що соціалістична система виробництва, планове господарювання виключають можливість екологічної катастрофи. Аналізуючи проблему, бачимо, що причини екологічної кризи саме в недоліках нашої політичної системи, результатами якої стали:

1. тоталітарна монополія в економіці, при якій напрями й шляхи розвитку нар. господарства визначаються не економічною доцільністю і природними можливостями, а амбіціями і волюнтаристським диктатом бюрократ. апарату, перш за все централь-

- 2) відлучення людини-трудівника від засобів виробництва і передача їх у руки чиновників;
- 3) деградація національної культури, яка визначала правдиві закони співвідносин людини і природи;
- 4) девальвація розумової праці, дефіцит компетентних ініціативних фахівців.

Вихід один — осягнення Україною справжнього суверенітету. Сказано на мітингу: «Чорнобиля не буде тоді, коли ми будемо справжніми господарями на своїй українській землі». Мітинг вказав лише один з шляхів осягнення цього суверенітету: активна участь широких мас у виборах в органи влади всіх рівнів, формування екологічно свідомого керівництва. В цій справі ключову роль повинні зіграти демократичні громадські рухи, зокрема, НРУ за перебудову та Укр. Зелений Рух (УЗР), в підтримку яких висловився мітинг.

Символічним стало те, що на мітингу вперше за десятиріччя, в знак жалоби, було піднято національний жовто-блакитний прапор з траурними стрічками. Відродження національного самоусвідомлення — ще один шлях до порятунку перед лицем екологічної катастрофи.

Василь ГРАБ

ХРОНІКА ОГОЛОШЕННЯ

28-30 квітня ц.р. В Буд. культури ВО «Електрон» пройшли публічні лекції відомого дослідника «білих плям» в історії нашої культури канд. філолог. наук С.І. Білоконя, який перебував у Львові на запрошення історичної секції Товариства Лева.

Теми лекцій: «Українство — незужитий резерв світової культури» (восени частина II з'явиться в альманасі «Наука і культура. Україна. Випуск 23» поруч із статтею Я. Коваль про Т-во Лева), «М.С. Грушевський — видатний історик України», «Культурологічна концепція М. Скрипника», «Справа СВУ», «М. Зеров — видатний поет і літературознавець доби Розстріляного Відродження».

Хоча лекції співпали з Великоднimiми святами, у перший і третій день велика (на 500 місць) зала була майже вщерть заповнена. Лекції Білоконя глибоко аналітичні, наукові, слухаючи їх (особливо першу), доводилося кожному слухачеві проводити інтенсивну розумову роботу. Незважаючи на це, лише одиниці з аудиторії (у значній мірі робітничої) не досиджували до кінця.

* * *

5-6 травня у Львівській філармонії відбулась прем'єра «Тризни» — муз. поеми композитора Ю. Ма-

євського на слова Шевченка.

Виставу підготував Російськомовний культурний рух «Друзі українського мистецтва і літератури».

Щиро вітаємо!

В одному з наступних випусків вмістимо матеріал про наших російських побратимів.

ГРОМАДЯНИ

Підступна, страшна і небезпечна хвороба безпам'ятства все більше оволодіває нами — руйнуються пам'ятки архітектури, відходить у небуття історія народу.

Нам потрібен вияв пошанування своєї історії, вияв людської пам'яті. Вона потрібна не мертвим, а живим. Вона потрібна нації. Народ без історичної пам'яті, без надбань минулого сліпий у своєму спрямуванні. Якщо ми не навчимося шанувати спадщину своїх предків, творіння їх рук та умів, то нащадки викинуть на смітник і наше найсокровенніше.

Товариство Лева організовує в літній період дві ЕКСПЕДИЦІЇ, перед історично-архітектурною частиною яких стоїть завдання збору усих спогадів, опис та вивчення пам'яток історії та культури.

BCI, хто бажає взяти участь у згаданих експедиціях, звертайтесь по тел. 62-72-94.

Ігор ДОБКО

10-го березня минуло рівно 100 років від першого виконання цієї пісні. А вже 11 березня 1889-го II масово співали українці та поляки цілого Львова.

сл. О. Колесси,
муз. Н. Вахнянина

Шалійтє, шалійтє, скажені кати!
Годуйте шпіонів, будуйте тюрми!
До бою сто тисяч побірників стане.
Пірвем! Пірвем! Пірвем всі кайдани!

За волю народу, за його права
не страшні кайдани, солодка тюрма,
бо вільного духу не скути в кайдани!
На смерть! На смерть! На смерть вам, тирані!

Робітники духу, робітникам всім
ми руки подаймо! На бій їх ведім!
Бо всіх нас злучила однакова доля:
і труд, і піт, і кров, і неволя.

Від краю до краю не громи гудуть:
робітників полки сполучені йдуть,
і поклик рокоче: вставайте, народи!
Прийшла пора: пора — день свободи!

Всім, хто цікавиться велоспортом, хоче краще пізнати рідний край, радимо приєднатися до клубу велотуристів, що діє у тісній співпраці з Товариством Лева. Щотижня, у вихідні дні, члени клубу здійснюють поїздки по місцях вшанування пам'яті Шевченка на Львівщині, збирають краєзнавчі матеріали, готуються до Мандрівки Шевченківськими місцями Придніпров'я. Збираються велотуристи щоп'ятниці о 19.00 в приміщенні турклубу «Карпати» (вул. 17-го Вересня, 5). Довідки по тел. 72-65-52.

Ми вдячні усім, хто поділився з нами зауваженнями щодо першого випуску «ПОСТУПУ», Зробимо все, аби якнайскорше віправити недоліки. Чекаємо Вашої допомоги й надалі.

Пишіть нам на адресу: 290005, Львів-5,
в/я 6667.

ЛИСТИ З ЗАГАЛУ

Dear Mr. Moroz;

Several Ukrainians belonging to the Ukrainian Club of Kansas City attended your February 28th lecture on the topic: «Gorbachev's Achilles Heel: Perestroika and Nationality Problems» at the University of Kansas in Lawrence, Kansas. We thoroughly enjoyed your presentation and found it very interesting perspective on current forces in action in the Soviet Union. Please accept this check for \$250 from our club to help defray your travel expenses. We are a small organization and are pleased that the Maria Palij Memorial Fund for Ukrainian Studies which we support, was instrumental in bringing you to our part of the country.

Sincerely,
Sylvia Jarema, Treasurer

Ukrainian Club of Kansas City

Лондон, Онтаріо

Шановний пане Валентин Мороз!

Перш за все хочу Вам подякувати, що Ви висилаєте мені редактований Вами журнал «Анабазис». Неходжу в нім багато нового. Хоч не все приемно читати, але факт остается фактом.

Висилаю \$100.00 на Century Fund.

З пошаною до Вас і всіх редакторів,—

Цезар Й. МІСЮНА

Поважаний Пане Докторе!

Дуже Вам дякую за те, що Ви мөнє так високо на коня посадили. Це тільки моєго маєтку на цьому світі. Посилаю Вас свій кавалок «Наші люди дуже то дивуються». Наші в'язні з гулагів писали листа до Об'єднаних Націй, щоб ті їх захистили; то так само, якби курка пішла до лиса на скаргу і в нього помочі просила. Тільки свідомі народи можуть собі помогти. Гіршої неволі від комунізму вже нема, і мимо того він далі шириться. Так виглядає, що люди, народи подуріли. Значить нема доброго проводу, все підкуплене і замотиличене.

На все добре. З поважанням, —

Іван Івашів

UKRAINIAN ART CERAMIC CENTRE

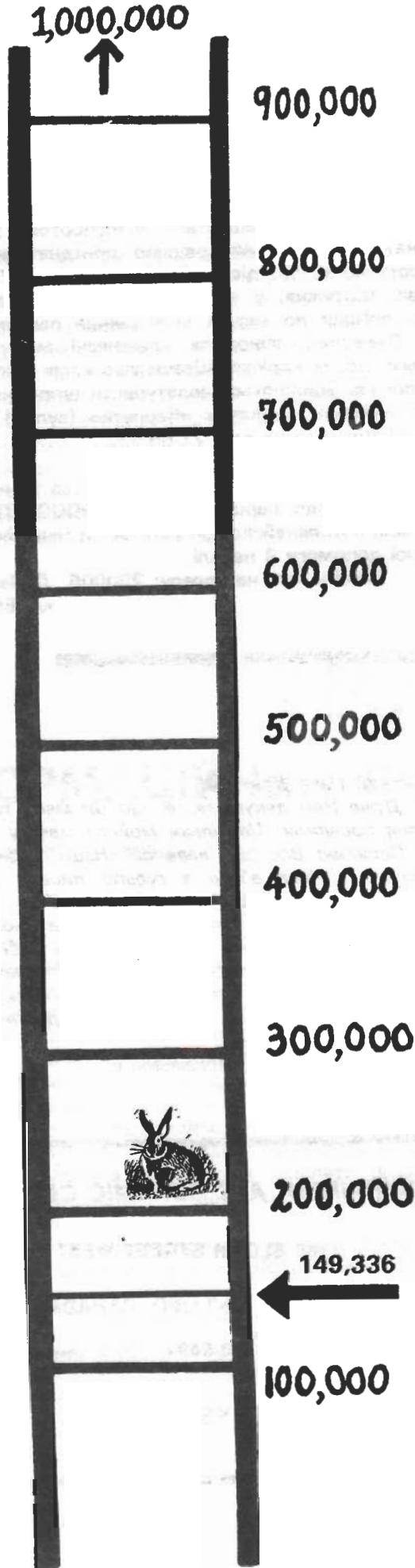
2388 BLOOR STREET WEST

TORONTO, ONTARIO, CANADA

766-6691

M. KOPYSTANSKY

ДРАБИНА ДО НЕБА

Професор Мороз!

Щиро дякую за професійно виголошенну рекламу про концерт Капелі Бандуристів 28 травня!
Додатково до кошту реклами додаю від себе \$25.00 на знамениту програму «Бумеранг»
З пошаною, —

Стефа РАДЕВИЧ

Вельмишановний Пане Професор Мороз!

Прошу прийняти чек на \$250.00 доларів на фонд Століття від пана Александра Сидюка з Донбасу, котрий почав 90-ліття свого життя.

Він бажає Вам та Вашій Дружині міцного здоров'я та успіхів для добра українського народу.

З пошаною, —

Т. НАРОЖНЯК

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ ФОНДУ СТОЛІТТЯ

У деталях звіт виглядає так:

На конті 10 травня 1989 р.	147,218.48
Пожертви від 10 тр. до 25 лип. 1989	4,242.00
Відсотки (інтерес) за цей період	2,962.31
Витрати за цей період	5,086.18
На конті 25 липня 1989 р.	149,336.61

Чеки висилайте на:

Century Fund

23 Armadale Ave.
Toronto, Ont. M6S 3W7 Canada

НА КОНТИ ВЖЕ є

За Фонд Століття

Рада Директорів:

Винників Дарія
Іванчук Іван
Капіцький Дмитро
Мороз Валентин
Нацюк Павло

НОВА РУБРИКА:

«ДАР СВЯТОСЛАВА»

На татарських полях,
На козацьких шляхах,
Ден вовки-сіроманці
Квилять-проквиляють...

Так починається старовинна «Дума про козака-бандуриста». Козацькі степові шляхи простяглись через татарські поля. Саме тому ці «татарські поля» стали нашою територією. Це — Причорномор'я: то більш як половина (разом з Кубанню) української землі.

Найкраща оборона — це *наступ*; так каже принцип Святослава — *Іду на Ви!*

Це означає: своя земля буде в безпеці, коли прокладаєш шляхи по чужій.

На татарських полях,
На козацьких шляхах...

Теперішнє поле битви — це ідеї; це — *Медія*-газета, радіо, телевізія. Чи прокладає наша, українська медія шляхи по чужих полях? Ні... Вона залізла у бейзмент, у залю під церквою. У підземелля. Світ нас не чує. Ми говоримо один до одного.

Завойовувати світ — це означає говорити до нього його мовою. Тут, на Заході — англійською. Там, на Сході — російською.

Імперія! — це поняття не лише територіальне. Це також поняття духове! Якщо боронишся без кінця, втікаєш у мишачу нору із своїм українством — ніколи не виграєш. Треба *наступати!* *Іти на чужу духову територію: впихати свої ідеї в чужі вуха, в чужі серця і голови!* Це і є завданням нашої *Радіо-імперії!*

Статистика каже, що російську мову розуміють на Сході приблизно 400 мільйонів людей. Це — *англійська мова Сходу*. Створити російськомовну, але українську за духом радіопрограму — це означає вкладати наші ідеї в голови *півбільйона* людей на величезному просторі Сходу — від Венеції аж до Аляски, від Хорватії і Серба аж до Узбека й Якута. Це означає — формувати голови *півбільйона* людей по-нашому. У Москві казали про Шелеста: «Цей хахол розмовляє по-російському, але думє по-українському!»

Ми отримали листи з Латвії, Молдавії і... Далекого Сходу! Це аж коло Японії. Скрізь слухають нашу програму «Евшан». Але тільки ті, які розуміють українську мову. Цю ж саму програму російською мовою будуть слухати всі.

Знаємо, що не кожний зrozуміє історичне значення цього початку. Деято скаже, що «вони стали москалями». Тому це наше звернення адресоване до найбільш свідомих, які розуміють: англійською мовою завоюємо Захід; російською мовою завоюємо Схід. Якщо не зробимо цього, не вийдемо в «чужі поля» — не втримаємося. будемо поволі зникати у наших бейзментах.

Видатки Фундації зростуть, бо це означає платити за додаткових півгодини на тиждень. Видатки і так зросли, і ріст нашої Фундації останнім часом сповільнівся.

Ми закінчили збірку «Пожертви Тисячоліття», започатковану п. Бурску з Клівленду. Тринадцять жертвовавців відгукнулись на цей заклик: *тисячадолярова пожертва у рік Тисячоліття!*

Починаємо нову акцію: Дар Святослава!

Це означає *Тисяча долярів на українську програму російською мовою*, щоб прокладати наші дороги в чужих полях, дороги Святослава; щоб вкладати наші ідеї в чужі голови. Потребуємо для цього проекту таких самих пожертв, як і в акції Тисячоліття!

На перший етап нашого Проекту відгукнулось чотири Меценати: жертвовавці з пожертвами по 10 тисяч і більше долярів.

Потребуємо таких самих Меценатів і для нової Акції!

На заклик «Пожертви Тисячоліття» відгукнулись 13 Фундаторів тисячними пожертвами.

Потребуємо таких самих Фундаторів і для нової Акції!

Потребуємо також звичайних 100-долярових, 20-долярових пожертв-кріліків на цю мету!

Це — заклик до найсвідоміших, до *Гвардії Святослава!*

**Ті, що пожертвують першими, будуть назавжди
першими в історичному списку «Гвардія Святослава»!**

Акція «Дар Святослава»!

Ось вони, перші:

1. Іван Івахів — 1000 дол.	10. Лідія Яців — 500
2. Марія Креміньярівська — 1000 дол.	11. Надія Костик — 300
3. Із заповіту Петра Чорного — 1000 дол.	12. Ірина Дувало — 200
4. Н. Н. — 500 дол.	13. Олекса Дзем'юк — 100
5. Стефанія Гурко — 100 дол.	14. Андрій Харак — 200
6. Лідія Боднарук — 100 дол.	15. Збірка, проведена в
Кредитівці «Самопоміч»
(Чікаґо) — 377
7. Ірина Дувало — 100 дол.	16. Дмитро Капіцький — 100
8. Лука Максим — 50 дол.	17. Маркіян Когут — 100
9. Дарія Винників — 500	18. Хто наступний?

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ

(від 10 травня до 25 липня 1989 р., в дол.)

Е. Обновлена — 20; Б. Мусій — 20; Н. Костик — 300; Р. Басараб — 50; О. Кушнірук — 25; Н. Коцелко — 20; І. Слободян — 18; О. Дзем'юк — 100; Д. Грушецький — 20; М. Коржанівський — 22; М. Іванців — 50; Д. Винників — 500; Н. Говорун — 50; Л. Ситник — 20; С. Серденко — 55; М. Колікін — 20; А. Харак — 200; В. Двулат — 20; І. Дувало — 200; В. Максимець — 20; М. Максимець — 20; І. Мухайр — 50; Збірка в «Самопомочі» (Чікаґо) — 377; Ц. Місюна — 100; Й. Похмурський — 20; О. Гембатюк — 30; Л. Вахнянин — 20; Б. Мусій — 25;

П. Одарченко — 26; Н. Н. — 20; Д. Марущак — 50; С. Радевич — 25; О. Лужецький — 25; П. Матичак — 26; М. Сахно — 38; І. Медвід — 5; І. Сойко — 20; Р. Терещук — 100; Й. Похмурський — 20; О. Феденко — 30; Н. Н. — 20; Л. Коршун-Федоренко — 20; Е. Яким — 50; Д. Капіцький — 100; В. Саленко — 25; З. Комарчук — 25; Л. Яців — 500; Б. Антонишин — 50; І. Барон — 40; В. Мерещук — 60; А. Бачмаға — 30; О. Сидюк — 250; Л. Вахнянин — 30; Л. Боравець — 100; Р. Цуровий — 25; М. Когут — 100; Н. Н. — 25; О. Ганкевич — 25.

Хто пожертвує 100 тисяч доларів на Century Fund — буде проголошений назавжди Почесним Президентом нашої Фундації.

Усім добрим людям, які започаткували Фонд Століття — щиро спасибі! Чекаємо нових пожертв!

CENTURY FUND

ЗБІРКА

НА РАДІОПРОЕКТ «ФОНД СТОЛІТТЯ»

Збірщик:

[Печать](#)

CENTURY FUND
23 ARMADALE AVENUE
TORONTO, ONTARIO
M6S 3W7
(416) 767-6862

Знайомтесь! — наш Крілик

Як і було обіцяно, ми вислали фотографію Кріліка всім, хто прислав пожертву на честь 100-ої ювілейної радіопрограми «Бумеранг» в Торонті.

Чому Кріліка?

То історія особлива.

Вже при заснуванні нашої Фундації «Century Fund» ми висунули принцип: «Один крілік — то крілік; але 200 кріліків — то ціла корова!». В розумінні: тисяча малих пожертв — то те ж саме, що одна велика. І нашу 20-долярову членську вкладку почали стихійно називати «Кріліком» («Висилаю вам Кріліка»).

А тому, коли наша Фундація досягла 100 тисяч, ми вирішили на вечорі Радіоклубу відзначити того жертводавця, пожертва якого перевищила цифру 100 тисяч. Це був неподільний подарунок: живий крілік!

Він усіх звеселив на вечорі, а потім, через кілька днів, його нові власники сказали: наші сини вже великі. Крілік їх уже не цікавить, — вони потребують інших забавок. Візьміть його собі.

З того часу Крілік живе у нас. Нہ в клітці, ні — в широкій загороді надворі, де є навіть нущі. Він — не тільки символ нашої Фундації. Від нього ми дізна-

лися багато нового.

Якось узимку впав дощ, перетворився на сніг — і все це раптом замерзло. Нехай сніг, а правдивий лід. Вийшли ми вранці надвір — а обидві крілікові нори під кущем зовсім замуровані! Льодом! Ми скоренько проломили льодову кору і чекаємо, коли вилізе Крілік. День, два — не вилазить! Задушився без повітря? Ми вже сумуємо (і ні думали, що за Кріліком так можна сумувати...) — але надії нетратимо. Я вирішив: буду чекати тиждень, і от якраз через тиждень, у латинську Великодну П'ятницю, виходжу вранці надвір — є Крілік! Трохи обскубаній, худий... і дуже єсть сніг — бо ж цілий тиждень нічого не пив... Виявляється, він спав! От і вір книжкам! Я ніде ні читав, що крілік може впадати в зимову сплячку, як ведмідь чи ракун. А виявляється — може! Коли сніг замурував нору, і не було чим дихати під льодовою корою — він просто заснув. А в зимовій сплячці звірі майже не дихають.

Як ми мало знаємо про звіряток... і як мало значить наша людська гармонія порівняно з тією Великою Гармонією, що її створила природа!

Дякую за пожертву!

Крільчик Гризиморквя

**ВИ СТАЛИ ЖЕРТВОДАВЦЕМ?
ЩИРО ДЯКУЄМО! А ТЕПЕР
СТАВАЙТЕ ЗБІРЩИКОМ!**

**ВІДРІЖТЕ ЦЕЙ АРКУШ — ЦЕ ЗБІРКОВА
ЛІСТА — І ПРОБУЙТЕ ЩАСТЯ!**

Є Й ТАКА ДУМКА...

ВІК УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Приблизно рік тому прочитав я статтю в «Америці» Софії Наумович п.н. «Трипілля і Целебес», в якій вона наводить доповідь д-ра Ярослави Йосипишин, молодої дослідниці праісторії України на тему «Трипільська культура та її промінювання» (трипільське мистецтво, його поширення аж до Тораджі на Целебес). Ярослава Йосипишин почала свою доповідь від неоліту й довела до Трипілля. Деякі записи з Біблії про занесення рільництва з Азії до Європи протиставила вона дослідам українського археолога Хвойки, який стверджив, що рільництво та європейська цивілізація розвинулася зразу ж після зникнення ледовиків у причорноморській полосі, тобто Україні, звідки вона поширилася на Схід і Захід. На Схід завезли нашу культуру купецькі каравани, а на Далекий Схід, у тому ж до Індонезії, моряки кораблями.

Усе це підтвердила доповідька прозірками з українського народного мистецтва, від трипільських глечиків та хат до сьогоднішніх керамічних і дерев'яних виробів, а далі показала світлини, які вона зробила під час своєї подорожі до островів Індонезії — Борнео, Суматри й Целебесу. Останні прозірки з провінції Тораджа на Целебесі виявили і підтвердили правильність здогадів Хвойки. Перед очима глядачів пересунулися «гуцульські» різьби й малювання на дереві, типові глечики-двійняки, віднайдені в далекій від України Індонезії, а далі звичай «плачок на похоронах», а надусе, що усіх глядачів приголомшило, т.зв. «кам'яні баби», що збереглися на полонинах Топалді, так само як у наших степах. При чому ні ми, ні індонезійці не знаємо їх призначення.

В моїй праці «Колиска культури людства» я згадую, що творці її сумерійці почали свою історію 456-тисячним роком, який учени уважали за мітичний, а показалося, що вони були близько правди. Льодовик «Pic» посувався річно 150-200 метрів, отже в тому часі люди могли привыкати до холоду і їх можна б назвати «зимарями», бо ця назва була в тих часах незнана.

Як я вже згадував, що наші сумерійці-зимарі були близько правди, бо в науці геології знаходимо підтвердження, що українська земля від 430-230 тисяч років тому мала середньоморський теплий, вологий клімат, завдяки якому і багатству нашої землі мешканці її могли скоріше розвиватися й цивілізуватися.

Два роки тому зайнялися світової слави лінгвісти, під проводом норвезького лінгвіста Аке В. Сйоберга в Пенсильянському університеті, в якому на-

громаджено тисячі сумерійських клинописів, мовою наших сумерійців з-перед 5 тисяч років тому. Видали вони вже в 1984 році перший том сумерійського словаря, який розпродано в одному тижні по ціні 40 дол. платних згори. Вони вважають, що для того, щоб опрацювати повний словар сумерійської мови потрібно ще 40-50 років праці. Може не всі науковці, які тепер зпимаються перекладом, доживуть до тих часів, але поскільки їх ряди постійно поповнюються молодими, то цей словар буде викінчений і обніматиме 22 томи. Чи може якийсь інший народ похвалитися чимсь подібним?

В селі Хотимері (місцеве населення називає його «Хоцимер») Товмацького повіту Івано-Франківської області знайдено статую бога Трояна. Цього бога святкували Другди в Англії і Індійці в Індії. Коли проведемо через Київ скісну лінію до Англії на північний захід, а до Індії на південний схід, то побачимо, що вони своїм віддаленням собі рівні. З того можемо зробити висновок, що українська земля була центром, з якого культура й цивілізація промінювали в усіх напрямках.

При тому виявилося, що епопея про славного сумерійського героя, півбога Гільгамеша, з-перед 5 тисяч років тому, належить до перлин світової літератури. Перекладена вона на різні мови, а у нас написала її гарною віршованою мовою наша поетеса Ірина Дубко.

Наші предки вже 17 тисяч років тому зробили мапку села Межиріччя над рікою Россю, яку науковий світ уважає за першу мапу в історії людства.

А тепер наведу доказ, що сумерійці були близько правди. Це стверджують знахідки Археологічного музею Академії наук УССР. Наводжу їх дослівно:

«Ще в 1974 р. палеолітична експедиція Археологічного музею Академії наук УССР натрапила на Закарпатті на горі Сар, поблизу селища Королеве, Виноградівського району, на сліди ранньопалеолітичних поселень — стоянок, розташованих на гірському пасмі, яке простягається вздовж ріки Тиси з півдня на північ і складається з трьох вершин. Відтак, після кількарічних досліджень, експедиція знайшла на середній вершині залишки восьми ранньопалеолітичних поселень. Там відкрито численні кам'яні знаряддя, знахідка яких дає змогу прослідити розвиток техніки виробництва у мешканців тих стоянок. В. М. Гладилін, начальник цієї експедиції, заявив, що ця знахідка свідчить, що вперше тут люди поселилися близько 500.000 років тому, а не 150.000, як досі вважали».

ВОЛОДИМИР РЕН БОЙКОВИЧ

НЕМА НІЯКИХ Т.ЗВ. ОБ'ЄКТИВНИХ ПЕРЕ- ШКОД ДО ВИВИЩЕН- НЯ Й УТВЕРДЖЕННЯ НАНОВО ВЕЛИКОГО НАРОДУ, ЯКИЙ МАВ ПОРАЗКУ.

ЮРІЙ ЛИПА

УВАГА! НОВІ УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ «АНАБАЗИСУ»!

Річна передплата

Канада — 14 дол. кан
ЗСА — 12 дол. амер.

Інші країни — 12 дол. амер.

Повітряною поштою — 16 дол. амер.

SUBSCRIPTION FOR 1989

CANADA \$14.00 (Canadian)

UNITED STATES \$12.00 (U.S.)

all others:

BY BOAT \$12.00 (U.S.)

AIR MAIL \$16.00 (U.S.)

ПОЖЕРТВИ НА ВИДАВНИЧИЙ ФОНД

А. Кузич — 25; І. Паркасевич — 22; А. Бачмага — 18; Р. Баран — 12; Р. Басараб — 10; С. Чабан — 11; М. Дзвінка — 11; В. Родак — 6; А. Дзерович — 6; І. Ганич — 6; А. Кісенко — 8; Б. Стрижовець — 6; К. Лазар — 8; М. Стефанишин — 8. В. Петрашко — 18.

ЗМІСТ

Валентин Мороз. Нова Власовщина...	3
Жива лінія з України («Поступ»)	8
Листи з загалу	13
Фінансовий звіт «Фонду Століття»	14
«Дар Святослава»	15
Список жертводавців	16
Володимир Рен-Бойкович. Вік українського народу	19

Кожний, хто пожертував 100 дол. і більше річно на Century Fund — отримує «Анабазис» безкоштовно цілий рік.

Кожний, хто пожертував 50 дол. на Century Fund річно, може отримувати «Анабазис» зі знижкою: 10 кан. дол. на рік, або 8 амер.

Всю кореспонденцію (лист, чек, пакунок) просимо адресувати на:

VALENTYN MOROZ ANABASIS
23 ARMADALE AVE.
TORONTO, ONT.
M6S 3W7
Canada
Tel.: 416-767-6862

ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ — ЩИРА ПОДЯКА!